

Een universitair grondslagenvraagstuk

Door Quirine Vervloet, Mirjam Perry en David Mulder

Over het initiatief om het gemis aan een grondslagen discussie als substantieel onderdeel van de studie op de Universiteit Utrecht onder de aandacht te brengen.

De universiteit is een verzamel- en ontwikkelingsplaats voor mensen die een talent voor wetenschap bezitten, dat wil zeggen, het talent om vanuit een groot abstractie- en inlevingsvermogen ideeën te ontwikkelen over een verscheidenheid aan (maatschappelijke) vraagstukken. Na hun opleiding vervullen academici belangrijke functies in de maatschappij (denk hierbij aan managers, politici, artsen, etc.) Naast de beroepsmatige invloed die zij daardoor op de vorming van de samenleving hebben, dragen zij ook voor een groot deel bij aan de beeldvorming en ontwikkeling van ideeën, kortom, het geestesleven. Hierdoor dragen zij een verantwoordelijkheid ten opzichte van de vorming van die samenleving en de kwaliteit van haar geestesleven in het bijzonder. In de universiteit zelf komt een uiteenzetting met deze verantwoordelijkheden nauwelijks aan de orde. Vragen naar de verantwoordelijkheden die met de rol van de academicus in de samenleving samenhangen, worden niet als onderdeel van de studie behandeld.

Of het nu als symptoom of oorzaak optreedt, feit is dat in het universitaire onderwijs de nadruk steeds meer op probleemoplossend, vanuit een pragmatische insteek vormgegeven onderwijs komt te liggen. Hiermee verdwijnt de aandacht voor zelfreflectie en academisch denken naar de achtergrond.

Tegelijkertijd lijkt, zowel bij studenten als in de manier waarop de universiteit zich presenteert, de studiekeuze steeds meer georiënteerd op de arbeidsmarkt en het perspectief op een beroep. De vraag wat de maatschappij van de academicus vraagt, wordt naar de achtergrond verbannen door de vraag wat de maatschappij de academicus te bieden heeft (vooral in economisch opzicht). Op dit moment worden er mensen opgeleid die, eenmaal werkzaam, vanuit het beroep dat ze uitoefenen een grote invloed op de vorming van de samenleving hebben, maar over dit aspect van hun rol als academicus in de samenleving tijdens hun studie niet of nauwelijks gereflecteerd hebben.

Wat mist is een uiteenzetting met de vraag naar de verhouding die je als mens hebt tot je specifieke vakgebied, en de (maatschappelijke) context waarin deze verhouding staat, een reflectie op de persoonlijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid van de academicus.

Een eerste conclusie die uit een dergelijke reflectie voortkomt is, dat een academicus niet slechts een (wetenschappelijk) beroep moet kunnen beheersen, maar dat zijn rol in de samenleving vraagt om een bovenpersoonlijk perspectief, waarin eigenbelang van maatschappelijk belang gescheiden wordt. Het ontwikkelen van dit bovenpersoonlijke perspectief als noodzakelijke voorwaarde voor het dragen van je rol - en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheid - als academicus, zou een wezenlijk deel van de 'Bildung' van de academicus moeten zijn. Op dit moment is binnen de huidige vorm van academisch onderwijs voor deze vraag noch de tijd, noch de ambitie, noch de cultuur aanwezig.

Initiatieven om dit vraagstuk onder de aandacht te brengen hebben zich doorgaans vertaald in formele oplossingen, en bleven daarmee in de marge van de universiteit. Om deze vraag werkelijk tot een substantieel onderdeel van de universiteit te maken kan de insteek er geen van enkel formele oplossingen zijn. Een student zal nooit 'academische vaardigheden' deze slechts als onderdeel van een te halen formaliteit (bijvoorbeeld een portfolio-invalopdracht) worden gepresenteerd. Academische 'vaardigheden' zijn geen automatismen die zijn aan te leren, maar hangen nauw samen met het intiemste van de eigen persoonlijke ontwikkeling en kunnen dus slechts aan een andere persoon die deze ontwikkeling gaat, worden herkend en vervolgens overgenomen.

Wij hebben het idee dat een uiteenzetting met de maatschappelijke verantwoordelijkheden die met de academische positie samenhangen door docenten aan studenten zou moeten worden voorgeleefd. Daarvoor zou het nodig zijn dat docenten onderling een cultuur ontwikkelen en verzorgen waarin een doorgaand gesprek hierover plaatsvindt. Voorlopig lijkt dit gesprek als geïntegreerd onderdeel van de studie uit te blijven. Voor vele docenten is dit uitblijven een bron van ergernis. Juist die docenten die zich het meest voor het uitdragen van dit academischchap inzetten, zien zich genoodzaakt te opereren in de marge van de formele universitaire structuren. Voor het cultiveren van een debat met hun mededocenten is in deze structuren geen tijd.

Volgens ons is er een universiteitsbrede discussie over dit vraagstuk nodig. Om een dergelijke discussie in beweging te zetten is het noodzakelijk een samenwerking tussen studenten en docenten tot stand te brengen. Studenten hebben tenslotte meer bewegingsruimte om zoiets aan de orde te stellen, terwijl zij de

ervaring, de autoriteit en het inzicht missen om het initiatief op eigen kracht van de grond te krijgen. Op dit moment houdt het initiatief praktisch in dat we een initiatiefgroep van studenten en docenten vormen om een symposium te organiseren van waaruit we hopen dat het initiatief zich in verschillende richtingen verder zal ontwikkelen.